

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**SELECTA=||RVM DECLAMATIONVM || Philippi Melanthonis,
quas con=||scripsit, & partim ipse in schola
Vui=||tebergensi recitavit, partim alijs recitandas
exhibuit.|| TOMVS ... ||**

Melanchthon, Philipp

1559

VD16 M 3567

Oratio de Iustitiæ Aequitatisq[ue] scriptæ, ac de stricti Iuris ratione: ex l.
Placuit, C. de Iudicijs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34734

idem callidè Lycurgus, qui cū exponeret ciuibus
 se consulturum oraculū de legibus promulgatis, ^{Lycurgi pra-}
 ac peteret, ut iusiurandum darent, se interim dum ^{dens calliditas}
 abesset, non immutatuos esse leges. Discedēs igitur, non est reuersus, ut perpetuò obligatos religioni iuramenti teneret. Ita durauerunt leges ille annos quingētos. Hæc atq; alia multa à doctis proponuntur, ne iura uero cōsilio recepta, temere mutantur. Præcipuè uerò Christianos decet cauere, non necessarias disputationes, cum propter Deum legibus et uniuersa politia reuerentiā debeant. Nec dubium, quin si amitteretur hæc erudita iuris doctrina, magna confusio, et barbaries in iudicijs et moribus secutura esset: quā, ut prohibeat Deus, qui est autor boni status politici, opto.
 Dixi.

DE AEQVITATE ET IVRE STRICTO
 ex L. placuit, C. de iudicijs. 1 5 4 2.

Nota est nobis honestissima consuetudo, & propter graues causas in Academijs instituta, qua solemus in his congressibus de doctrina uiuere dicere. Quid enim est dignius Homini- bus, præsertim nobis, quorum iudicijs & exemplis

plis uita aliorū quoq; regi debet, quā in conue-
 tibus de Deo, de uirtute, de honestis disciplinis dis-
 serere, et cū nos ipsos, tum alios ad decus excita-
 re. Nunc uerò etiam tempora postulant, ut haec
 nostra exercitia, maiore cura, & diligentia tute-
 amur, & propugnemus, Videmus enim laxata
 frenis disciplina, mores populi subinde magis effe-
 rari, contemni leges, doctrinam uitae utilem, reli-
 gionem. Ideò acrius & uehementius pugnare o-
 portet, ne amissis literis, legibus, & religio-
 bus, infinita uitae confusio, Dei obliuio, libidinis
 impunitas, & aeterna latrocinia sequantur. Ad
 haec mala prohibenda, certè opus est eruditione,
 cultura, & his qualibuscunq; exercitijs schola-
 sticis, quae potentes minus adiuuant, quàm de-
 bent. Quare ut nos ea quantum possumus, con-
 iunctis et copijs et studijs, defendamus, optandum
 est. Saepè autem hoc loco de legum dignitate gra-
 uissimè dictum est. Ac magnopere prodest exciti-
 ri, ali, & confirmari in animis hominum amor
 politici ordinis, & ueram reuerentiam erga leges:
 eandem ob causam teneant animis infixam
 hanc sententiam: Deum uerè esse autorem et cau-
 stodem politici ordinis, ac lucere Dei sapientiam
 & bonitatem erga genus humanum, non minùs
 in ordine politico, quàm in terrae fecunditate,

Deus custos est
 politici ordinis

et similibus beneficijs, quibus corpora nostra diuinitus aluntur.

Quare hunc ordinem uitae contemnere aut uiolare, quid est nisi Deo bellum inferre? qui assidujs exemplis omnibus aetatibus testatus est, se frenum iniicere legum contemptoribus. Quid supplicia

Poenae sunt uoces Dei.

assidua latronum, seu bella omnium temporum? Quid sunt nisi uoces Dei, quibus clamat, se sui et suarum legum contemptum punire? Et tamen ferri sunt hominum animi, ut his tam terribilibus exemplis parum moueantur. Sed uos qui colitis doctrinam uirtutis, certè decet affici uoce Dei et exemplis irae diuinæ. Hac uti commemoratione in praesentia uolui, ut praecipuum uobis argumentum proponerem, quod maximè uos omnes ad legum amorem incitare debet, quo si qui nihil mouentur, hi non oratione regendi, sed tanquam furentes compedibus, et catenis constringendi essent. Et quidem constringet eos tandem Deus aeternus, qui est author politici ordinis et legum custos. Porro cum has conciones quotidie in scholis, et in templis audiatis, nunc ommissa longiore oratione, pauca quaedam disputabo de lege Placuit, codice de iudicij. Nam et haec ipsa disputatio, ad defensionem et laudes scripti iuris pertinet. Verba legis haec sunt: Placuit in omni-

Verba legis Placuit.

S bus

bus rebus precipuam esse iustitiae, equitatisque
 scriptae, quam stricti iuris rationem: Huius legis
 uerba quidam inter sese pugnare dicunt. Scrip-
 ptum ius id aiunt esse, quod in scripto & legis
 uerbis continetur, ut strictum ius erat Romae
 legis, eum qui contra Dictatoris interdictionem
 pugnauerit, interficiendum esse. Pugnauit abso-
 lute Dictatore Papyrio, Magister equitum Quin-
 tus Fabius contra edictum, inuitatus occasum
 rei bene gerendae & uicit. Quid hic faciet Pa-
 pyrius, si scriptam equitatem sequeretur, aut quod
 interest inter strictum ius & scriptam equita-
 tem? Nullam inquit Papyrius uictoriam plus
 faciendam esse, quam militaris disciplinae con-
 seruationem. Ut igitur sanciat disciplinam
 legis uerbis obtemperet, iubet magistrum equi-
 tum capi ad supplicium. Si igitur, ut in hoc exemplo
 apparet inter scriptam equitatem, et strictum ius
 nihil est discriminis, uidetur absurda esse au-
 ctio huius legis oratio in codice. Aristoteles
 paulo aliter de equitate differit, uocat enim equi-
 tatem moderationem non scriptam, quae tamen
 habet honestam & probabilem rationem, ut in
 casu Papyrii, Dictatorem aliquid remittere de
 ueritate conueniebat. Quia magister equitum
 ambitione incitatus, nec temere pugnauerat.

Aristotelis de
 equitate sen-
 tentia,

facere se contra utilitatem Reipub. & contra uoluntatem Dictatoris iudicauerat : Si occasionem in manibus dimitteret, quam Dictator si adfuisset, nequaquam neglecturus erat. Attribuit igitur Aristoteles sapienti iudici potestatem moderandi scripti, & penè nimium inflectens legum auctoritatem, ait eas uelut plumbeas regulas ad negotia accommodandas esse. Fit hoc fortasse saepius quam prodest, ut & Celsus questus est, ut dicitur in lege, Si Seruum. ff. de uerborum obligationibus, pretextu æqui & boni sepe periculose errare. Quanta licentia potentibus conceditur, si permittendum est, ut à scripto iure recedant privato arbitrio, facile est enim ingeniosis excogitare rationes in speciem probabiles, in humanarum uoluntatum actionibus, quæ sua natura admodum sunt flexibiles, & propter uarietatem causarum et circumstantiarum agitari uariè possunt.

Quare laudanda est Atheniensium grauitas, Atheniensium qui lege constituerunt, ut lecti iudices iurarent se grauitas. pronunciaturos esse iuxta leges, hoc est, non privato arbitrio, non commenticia aliqua legum moderatione. Experientia docuit uitam non posse carere scripto iure, sed uos non solum experientia moueamini, sed multo magis uoluntate diuina: Deus uult scripto iure uitam regi, à quo si licet

S ij discedere

discedere priuato arbitrio, leuis erit ius aut
 tas, & quantum in exemplo mali est. Deinde
 sentio, ut Magistratui officium recte facienti
 nos parere iussit, ita legum uoci parendum
 Melius igitur Architecti dixerunt: Lapis ad
 gulam, non regula ad lapidem accommodanda
 Id magis probandum est, quam quod de plumbi
 regula dixit Aristoteles. Recte igitur textus
 str in lege Placuit, iubet scriptam equitatem
 qui. Idque semper equissimum esse statuamus,
 in lege graui consilio recepta constitutum
 Cur igitur discernit textus ille scriptam equi-
 tem à iure stricto, quod aliud non uidetur
 quam scripti uerba, sed ego strictum ius hoc
 calumniosam interpretationem intelligo. Iudei
 nebant uerba scripti de sabbato, ne fierent opes
 seruales. Ideo in sabbato nunc quoque adeo super-
 stitiosum est otium, ut non solum non coquantur
 die, non accendant ignes in fornacibus, sed ne-
 dem mucos decerpant sua manu à lychnis. Ca-
 sam dicunt non rerum magnitudine, aut par-
 tate aestimanda esse hæc officia, sed legum uer-
 Speciosa est oratio & sepe ualet: Sed tamen
 uerborum angustia, non raro pariunt absurda
 sententias, & rectiora officia conturbant.
 Illud igitur rectius est, cum qualibet lex de
 aliquo

Scripta equi-
 tas.

aliquo casu qui plerumque accidit loquatur. Hic casus in accommodanda lege intuentus est, ut sit norma interpretationum. Lex quae capitali supplicio fures punit, intelligit grassatores & insidiatores, quorum aetas & consuetudo intuentia est. Alius est, si puer nondum satis intelligens quantum sit in furto turpitudinis, alienum quadam aetatis stulticia auferat, aut si quis modestus, per negligentiam non reddidit alienum: De his casibus legem non loqui consentaneum est. Esset igitur strictum ius calumniosum, uerba referre ad casum alienum à principali intentione legis. Erat in lege Sabbati principalis intentio: Prohibere operas seruiles, hoc est, assiduas, abducentes à ceremoniis diuinis. Est igitur strictum ius, id est calumniosum, cōplecti casus ceteros, id est domesticae necessitatis operas, quae non abducunt à ceremoniis. Itaque noster textus sententiam utilem uitae, moribus, paci continet. Cum iubet scriptam aequitatem sequi, prohibet Tyrannides & potentibus frenum iniicit, ne ex priuato arbitrio res iudicent: Deus enim uult & ipsos gubernatores tene ri legibus, non uult caecas eorum cupiditates dominari, uult legibus ciuium uitam, corpora, fortunas, connubia munita esse. Non igitur sumendum est ex facultatibus ciuium, quantum aulæ

S iij possunt

Iniuriæ regno
rum.

possunt profundere, non contra scriptam equi-
tem seuendum in corpora, aut uitam modesta
rum ciuium. Cernit Deus omnia uindex, qui po-
tentum iniusta facinora magnis cladibus punire
solet. Scriptum est: Regnum à gente in gentem
transfertur, propter iniurias. Rursus etiã textus
noster occurrit alteri malo, quod prætextu scri-
pti contra iustitiam facit, uidelicet sophisticæ
calumniosæ interpretationi, Nam in textu
sacro, strictum ius de calumnioso intelligitur,
hoc semper pugnat scripta equitas. Non est
temerarium scripti prætextu ludere, & ex
his optimo & diuino consilio conditis ac re-
ptis Cothurnos facere, qui magna imperia
grauiter concusserunt. Dixi de textu legis
cuius, quantum huius temporis angustia fert. Ex
summa rei ex scriptis legibus res iudicandas
se, nec concedendum, ut priuatis arbitrijs, in-
gantur moderationes, sed statuendum id esse equi-
tatum, quod uerè sentit lex, neq; tamen calumnia
se interpretandas esse. Iam cogitate, quàm diffi-
lis & magna res sit, simplicem ueritatem in
flexilibus materijs retinere & tueri. Sicut
tur custodes iuris primùm uiri boni, & amanti
ueritatis & iustitiæ: Deinde etiam eruditi, in-
lantes, exercitati. Nam & boni aliquando scripta

Qui ueritatem
tueri debeant.

recti labuntur. Ideo acerrimo studio opus est, ut
 intra metas & septa ueritatis opiniones nostras
 includamus. Quod in Reipub. gubernatione mu-
 nus noster ordo sustineat, non est obscurum, no-
 stris consilijs & sententijs iudicia, foedera, & pe-
 ne omnia uincula pacis regi solent. Id munus lon-
 ge maius est, quam cui humana sapientia par esse
 possit, sed Deus facientes adiuuat. Fides, diligen-
 tia, studium, animi moderatio a nobis requirun-
 tur: Haec si praestabimus, aderit etiam Deus pijs,
 & eorum consilia reget, & dabit exitus placidos.
 O uere, scholastici, uos adhortor, ut professionis
 huius difficultatem animo consideretis, ut magni-
 tudo periculi publici, & uestri, uos ad discendi
 curam, & ad modestiam inuitet & excusctet.
 Deus uoce parentum et magistratum destinatos
 ad hanc professionem, uocat ad Reipub. guberna-
 tionem, quae est res sacra, omnium maxima, diffi-
 cillima & periculosissima. Annitendum est
 igitur omnibus uiribus, ut ad rem tantam acce-
 damus non prophanis animis, sed prospicientes
 magnitudinem muneris a Deo impositi, & adfe-
 rentes timorem Dei, modestiam, eruditionem me-
 diocrem, & studium salutaria agendi: Hoc ut fiat
 a uobis, faciat Deus aeternus pater liberatoris
 nostri Iesu Christi, Dixi.

S iiij Oratio